

UDK: 341.645.2
Biblid 0543-3657, 63 (2012)
God. LXIII, br. 1148, str. 5–20.
Pregledni članak
Primljen: 12. decembar 2012. godine

Brano MILJUŠ¹

Kuda dalje nakon presuda Haradinaju i Gotovini?

SAŽETAK

Ovaj rad, polazeći od presuda ad hoc Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, odluke žalbenog veća Tribunala da oslobodi generale Gotovinu i Markača, kao i oslobađajuće presude Haradinaju, ulazi u jednu složenu analizu i ranijih međunarodnih sudova koji na neki način predstavljaju kolatelarni uticaj legalizovane hegemonije velikih sila. Kontinuitet takve legalizovane hegemonije moći i uticaja, kao krajnji cilj i prioritetan zadatak ima: širenje NATO saveza, konsolidaciju političkih sistema pod uticajem SAD i potpunu legalizaciju humanitarnih intervencija. Prema Srbiji tj. Kosovu i Metohiji, poslednji praktični cilj jeste postizanje nezavisnog Kosova, sa perspektivom što bržeg priznanja od strane što većeg broja zemalja, demonstrirajući u novim uslovima moć za novim geopolitičkim potrebama. Brojne kontraverze su pratile osnivanje Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, ali slobodnomisleći ljudi su prevashodno polazili od uverenja da u progresivnom razvoju međunarodnog prava treba dati šansu da sam Sud opravda svoje postojanje doslednom afirmacijom najviših međunarodnopravnih načela, običaja i prirodnog prava, poštovanjem preciznih od Saveta bezbednosti kontrolisanih proceduralnih standarda koji bi kroz statut i njegovu primenu eliminisali svaku senku pristrasnosti i dvojnih standarda u utvrđivanju odgovornosti kako unutrašnjih, tako i spoljnih aktera. Da je Sud uspeo savesnim prikupljanjem dokaza i nepristrasnim presudama bez zornih napora da istoriju jednog naroda (srpske strane) prekomponuje geopolitičkim potrebama legalizacije

¹ Dr Brano Miljuš, naučni saradnik, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd. E-mail: brano@diplomacy.bg.ac.rs. Tekst predstavlja rezultat rada na projektu Ministarstva prosvete i nauke Republike Srbije br. 179029: „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima – strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljnopolitički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti“. Stavovi preneti u članku odražavaju stavove autora, a ne i Uredništva časopisa.

hegemonije, osudio bi jednako neoprostivo nasilje svih strana i značajno doprineo izmirenju na Zapadnom Balkanu.

Ključne reči: Zapadni Balkan, SAD, Hegemonija, Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju.

Uvod

Odluka žalbenog veća Tribunala u slučaju Gotovine i Markača, kao i oslobađajuća presuda Haradinaju predstavljaju jednu paradigmu ponašanja u legalizaciji hegemonije. Od suštinskog značaja je tu složenu paradigmu dublje analizirati i na drugim primerima rada sudova, npr. Međunarodnog suda pravde, povodom davanja Mišljenja Međunarodnog suda pravde u slučaju Kosova, ili Badinterove komisije i brojnih drugih međunarodnih tela. Sve ove paradigme, temeljno analizirane, predstavljaju samo masku nad prirodom poretka u kojem je jedan mali broj zemalja dao sebi pravo tzv. „humanitarnih intervencija“ bez odobrenja UN, koje legalizuje od završetka Hladnog rata. Reč je o poretku koji sebe razgraničuje iza linije prosvćenih naroda koji su civilizovani i autoritarnih, varvarskih država zbog kojih kao takvih jeste moguće nametati takvu količinu prevara i hipokrizije u formiranju pravne i faktičke realnosti, ali u kojima je moguće i bezočno narušavanje elementarnih načela međunarodnog prava. Samo u takvoj konstelaciji međunarodnih odnosa Tribunal može da postane instrument moralne proizvoljnosti, moći i vladavine legalizovane hegemonije. Ali u takvim okolnostima se otvara i pitanje mogućih pravaca daljih spoljnopolitičkih i međunarodnopravnih aktivnosti Republike Srbije u skladu sa progresivnim razvojem međunarodnog prava.

Po definiciji se pod spoljnom politikom podrazumeva skup odluka koje jedna država donosi u svojim odnosima sa drugim državama.² Samo strateške odluke su javne a njihovo sprovođenje predstavlja tajnoviti lavirint kako bi se izbeglo otkrivanje namera i budućih spoljnopolitičkih i međunarodnopravnih aktivnosti od strane neprijateljski raspoloženih država u međunarodnim odnosima. Deo ovoga rada spada u promišljanje o takvim budućim aktivnostima od izuzetnog značaja, i preliminarno je vezan za Mišljenje MSP, ali i brojnih presuda koje su ponizile srpske žrtve ali su dramatično ponizile i sve dosadašnje napore za dobrosusedstvom u regionu Jugoistočne Evrope.

U proceni aktivnije pozicije Srbije u mogućim pravcima daljih spoljnopolitičkih i međunarodnopravnih aktivnosti može se poći od dva modela, i to:

- A. Pravna realnost; i
- B. Faktična realnost.

² Vojin Dimitrijević, Radoslav Stojanović, *Međunarodni odnosi*, Službeni list, Beograd, 1996, str. 223 et seq.

A. Pravna realnost

Pravna realnost podrazumeva saglasno čl. 25 Povelje UN da „članovi UN su saglasni da prihvataju odluke Saveta bezbednosti u saglasnosti sa ovom Poveljom”. Nesporna je pravna činjenica, koja se pravno ne može drugačije tumačiti, da je rezolucije Saveta bezbednosti, pa tako i Rezolucija 1244 doneta na osnovu glave 2. Povelje i da ima obavezujući karakter. Države članice UN dužne su da ih poštuju. Ova pravna realnost za Srbiju je povoljnija sa stanovišta donošenja mera i aktivnosti kako spoljnopolitičkih, tako i međunarodnopravnih.

Rezolucija SBUN 1244, usvojena 10. juna 1999. godine treba i dalje, nakon savetodavnog mišljenja (SMMS) da predstavlja glavni argument Republici Srbiji u još jače izraženoj oceni da su države koje su priznale Kosovo i Metohiju, prekršile međunarodno pravo, prestale da poštuju teritorijalni integritet Srbije i da Srbija iz tih razloga, još više ugrožena, ni u kom slučaju ne može priznati samoproglashenu nezavisnost od strane privremenih organa koji su tom istom rezolucijom u aneksu 2. kako je navedeno omogućili uspostavljanje privremene administracije za Kosovo kao dela međunarodnog civilnog prisustva pod kojim će narod Kosova moći da uživa suštinsku autonomiju u okviru SRJ,³ o čemu će odluku doneti Savet bezbednosti UN. Ovo jeste nesporna pravna činjenica.

Još precizniji je paragraf 10 Rezolucije 1244, koji kroz Savet bezbednosti, „ovlašćuje generalnog sekretara da uz pomoć međunarodnih organizacija, obezbedi međunarodno civilno prisustvo na Kosovu, kako bi se obezbedila privremena uprava na Kosovu, pri čemu će narod Kosova moći da uživa suštinsku autonomiju u okviru SRJ, i koji će obezbediti prelaznu upravu pri čemu će uspostavljati i nadgledati razvoj privremenih demokratskih institucija samouprave, kako bi se obezbedili uslovi za miran i normalan život svih stanovnika Kosova”.

Učinjeni teroristički napadi i zločini u julu 2010. godine neodoljivo podsećaju na zločine na Kosovu i Metohiji iz marta 2004. I kao što im se tada, pet godina nakon uvođenja protektorata UN na ovom delu Evrope, trebalo energičnije prići u smislu osude zločina i narušavanja mira u regionu, tako i sada, osam godina kasnije, neophodno je sprečiti i pravno i spoljnopolitičkim merama, nagrizanje evropske civilizacije, i zajedničkim snagama (uporedo sa ratifikacijom SSP i dobijanjem statusa kandidata za EU) stati na put kako se ne bi dozvolila erozija svega onoga što nazivamo evropskim vrednostima.

Ogroman uspeh Srbije i njene diplomatije je upravo u tome što je uspela ovu pravnu realnost da učini validnijom, pre svega time što je Generalna skupština prihvatila inicijativu Srbije i postavila pitanje Međunarodnom sudu pravde (MSP) – da li je jednostrano proglašenje nezavisnosti Kosova od strane privremenih organa ove pokrajine, u skladu sa međunarodnim pravom, ali i na vanrednoj sednici Saveta bezbednosti otvorila pitanje pravno nelegitimnog i

³ U skladu sa čl. 60. Ustavne povelje Srbije i Crne Gore prava i obaveze su sa SRJ prešli na Republiku Srbiju.

zlonamernog plana, ukoliko je on u bilo kakvoj vezi sa načinom izvođenja još nerasvetljenih zločina na Kosovu i Metohiji iz marta 2004. godine, a time u suprotnosti i sa Deklaracijom principa međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i saradnji država u saglasnosti sa Poveljom UN.

Prava mera reagovanja na divlje zločine mržnje iskazane od strane albanskih ekstremista i terorista pet plus šest godina od nastanka međunarodnopravnih dokumenata (Rezolucija 1244, Sporazum iz Rambujea i Kumanovski sporazum), otvaraju pitanje kako njihove efikasnosti, tako i saglasnosti Srbije o daljem prisustvu na Kosovu i Metohiji ukoliko međunarodni faktori ne uskrate podršku destabilizujućim potezima Prištine. I zaista njihovo unilateralno, pristrasno podržavanje jednostranog proglašenja KiM za nezavisnu državu, na ovaj vanpravni način, najbolji je dokaz da se tim putem nasilja i zločina ne može stvarati pravo niti pravni sistem. A stabilnost na Kosovu, u skladu sa nabrojanim međunarodnopravnim dokumentima, moguća je jedino uz sprovođenje plana u šest tačaka, koji je svojevremeno predložio generalni sekretar UN i podržao Savet bezbednosti, jer je u skladu sa međunarodnopravnom realnošću. A pravna realnost je i postojanje Deklaracije principa međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i saradnji država u saglasnosti sa Poveljom UN (Deklaracija sedam principa), usvojene konsenzusom na 25. jubilarnom zasjedanju Generalne skupštine UN 1970. godine. Istina, u okviru ove deklaracije izvršena je kodifikacija osnovnih principa Povelje koji proklamuju glavna imperativna pravila o odnosima između država i odgovarajuće fundamentalne norme međunarodnog prava. Njih je uostalom Generalna skupština proglasila obaveznim za sve države (ne samo članice UN), ali akceptirajući ovu činjenicu naši oponenti ne propuštaju priliku, uključujući i savetodavno mišljenje u pojedinačnom izjašnjavanju, da istaknu takođe značajan argument da sistem UN štiti teritorijalni integritet u odnosima između država, ali da ga ne štiti u odnosu između države i njenih sopstvenih državljana.

B. Faktična realnost

Drugi model, model faktične realnosti, u oblasti međunarodnog prava postaje sve više globalno umreženi sistem koji se sve više oslanja na legalizovanu hegemoniju unilateralizma, jer on naprosto ne može da funkcioniše van određenog političkog i regulatornog konteksta. Pod terminom legalizovane hegemonije podrazumevamo postojanje unutar međunarodnog društva jedne moćne elite država, čiji superioran status manje sile priznaju kao političku činjenicu, koja služi kao osnov za određene konstitucionalne privilegije, prava i obaveze, pri čemu se međusobni odnosi sila unutar elite uređuju uglavnom u skladu sa načelom suverene jednakosti. U globalnoj fazi unilateralizma, kapitalizmu je postao potreban novi globalni regulatorni kontekst koji je pronađen u legalizovanoj hegemoniji.

Međunarodni sistem odnosa u kojem su države imale odlučujuću reč na principima suverene jednakosti nije više zadovoljavao potrebe globalnog kapitalizma. Suštinska razlika je u tome što je politička moć postala globalna,

reprodukujući sve veću potrebu za promenama, i tako uvećavala političku moć koja postaje nezavisna i nadređena moći malih nacionalnih država, ali po svemu sudeći i međunarodnih sudova. Ni ekonomska kao ni pravna pravila i zakonitosti formalnopravno nisu napuštena ali su postala podređena odlukama koje se donose u centru globalnog kapitalističkog sistema, kada odluke koje su u interesu globalnog kapitalizma nije moguće doneti u međunarodnim institucijama kao što su Ujedinjene nacije. U najmanju ruku ima osnova za tvrdnju da upravo Kosovo predstavlja prelazak jednog oblika legalizovane hegemonije („hegemonija Povelje“) na drugi (dominacija jedne malobrojne elite država izvan Povelje). Implikacija ove hipoteze jeste da Ujedinjene nacije nisu više u stanju da igraju centralnu ulogu u održavanju bezbednosti u faktičnoj realnosti, kakvu su imale u decenijama pre Kosova. Doktrinarno pokriće za ovakvu faktičnu realnost dolazi kroz „novu“ normu humanitarne intervencije kao podrška nekom obliku regionalne hegemonije, čime se intelektualno nude normativni resursi za tvrdnju da postoji jedan nov režim vanustavne legalizovane hegemonije. Na primer, Antonio Kaseze, u *Evropskom žurnalu za međunarodno pravo*, praktično se zalaže za uspostavljanje jedne takve norme. Ovakvo otvoreno zalaganje za humanitarnu intervenciju samo će dodatno otvoriti pitanja savremenog ekvivalenta poštovanja ljudskih prava i pravne prirode čina priznanja. Ali ova „nova“ norma ne može promeniti savremeno međunarodno pravo u smislu obaveze poštovanja prava na samoopredeljenje, npr. uključujući i zabranu zloupotrebe ovog prava, kao deo prava državnosti, kao i to da se može smatrati za konstitutivni uslov državnosti.

Suština tumačenja rezolucije 1244. određuje suštastveni odnos mišljenja Međunarodnog suda pravde

Nije upitno da secesija ili samoproглаšenje Kosova i Metohije spada u kategoriju protivpravnog nastajanja države. Prethodna protivpravna radnja nikad ne može postati pravna. Istina Rezolucija 1244, u 11. paragrafu uvodi na dvostruki način pojmove konačnog rešenja i budućeg statusa. Tako npr. u tački a. ovoga paragrafa ističe se da će glavne odgovornosti civilnog prisustva uključivati „unapređenje uspostavljanja do konačnog rešenja suštinske autonomije i samouprave na Kosovu“, uzimajući u potpunosti u obzir Aneks 2 i sporazume iz Rambujea (S/1999/648), dok tačka e. predviđa „olakšavanje političkog procesa čiji je cilj definisanje budućeg statusa Kosova, uzimajući u obzir sporazume iz Rambujea (S/1999/648)“. Dakle, kao što se vidi u tački 2. konačno rešenje jasno je razdvojeno od suštinske autonomije, koja očigledno predstavlja samo prelazni period do uspostavljanja konačnog rešenja, kome prethodi referendum. Zato upravo ova tačka, odnosno njeno dvostruko značenje, služi kao osnova za tumačenje da Rezolucija 1244 ne zabranjuje izričito nezavisnost Kosova i Metohije kao oblik konačnog rešenja.⁴ Međutim,

⁴ Christofer J. Borgen, „Kosovo Deklaration of Independence: Self-Determination, Secession and Recognition“, ASIL Insight, Vol. 12, Issue 2, Internet, http://www.asil.org/insights/2008/02/insights_080229.html, 22/05/2010.

u paragrafu 4. Rezolucije 1244 Savet bezbednosti „potvrđuje da će posle povlačenja, dogovorenom broju jugoslovenskog i srpskog vojnog i policijskog osoblja biti dozvoljen povratak na Kosovo radi obavljanja dužnosti u skladu sa Aneksom 2“. Aneks 2 sadrži sledeću odredbu: „Nakon povlačenja, dogovorenom broju jugoslovenskog i srpskog osoblja će biti dozvoljeno da se vrati i obavlja sledeće funkcije: vezu sa međunarodnom civilnom misijom i međunarodnim bezbednosnim prisustvom, obeležavanje kroz čišćenje minskih polja, održavanje prisustva na mestima srpske kulturne baštine, održavanje prisustva na glavnim graničnim prelazima.“ Nema sumnje da se Rezolucija koja predviđa povratak srpskih snaga bezbednosti da bi one, između ostalog, održavale prisustvo na glavnim graničnim prelazima, ne može tumačiti kao pravni instrument koji dozvoljava secesiju, samoopredeljenje ili samoproglašenje Kosova i Metohije kao nezavisne države, već isključivo kao instrument koji potvrđuje suverenitet i teritorijalni integritet Republike Srbije. Priznanje nezavisnosti Kosova i Metohije predstavlja kršenje Rezolucije 1244 SBUN, odnosno u direktnoj je suprotnosti sa međunarodnim pravom.

Prema opšteprihvaćenoj teoriji nastanka države potrebno je ispuniti osnovne uslove koje definiše Konvencija o pravima i dužnostima država prihvaćena u Montevideu: a. permanentno stanovništvo, b. utvrđenu teritoriju, c. vladu, d. kapacitet da uđe u odnose sa drugim državama (ovaj uslov se uglavnom shvata kao nezavisnost).⁵

Sledstveno tome, sasvim je logično da većina autora smatra da u slučaju neispunjavanja jednog od ovih uslova postoji obaveza nepriznavanja protivpravnih situacija nastajanja država. Ima i takvih mišljenja među pravnim autoritetima koji smatraju da bi samo priznanje trebalo da bude u drugom planu, jer „od trenutka kada je jedan pravni akt ništav, a on to svakako jeste u slučaju protivpravnog donošenja, priznanje istog nikako ne može proizvesti pravne posledice, a možda je i samo priznanje nelegalno“.⁶ S tim u vezi nastala je čitava intelektualna zbrka pojmova u našoj bližoj istoriji kada je dolazilo do priznanja bivših republika SFRJ, gde su se najčešće mešale dve teorije. Jedna je „preuranjeno priznanje“, koja se najčešće pominje kod priznanja BiH, i koje ne bi trebalo vezati sa priznanjem nastalim *contra legem*. Naime, protivpravna situacija se naprosto ne može priznati. Druga je suprotna od ove koja tvrdi da „preuranjena priznanja ne predstavljaju samim tim i povredu prava osim ako konsoliduju međunarodno nelegalne situacije“.

Ova druga teorija praktično isključuje teoriju „preuranjenog priznanja“, ali nameće intelektualnim međunarodnopravnim krugovima mišljenje da priznanje nelegalne situacije predstavlja kršenje prava. A to je upravo hipoteza koju mi na primeru Kosova i Metohije ovim radom hoćemo da utvrdimo. Još eklatantniji primer je mišljenje znamenitog profesora Borgena

⁵ James Crawford, *The Creation of States in International Law*, Oxford, Clarendon Press, second edition, 2006, p. 45; Smilja Avramov, Milenko Kreća, *Međunarodno javno pravo*, Naučna knjiga, Beograd, 1990, str. 58.

⁶ Theodore Christakis, *Le droit a l'autodetermination en dehors des situations de decolonisation*, Paris, La documentation francase, 1999, p. 95.

koji takođe smatra da tvrdnja, prema kojoj države ne bi smele da priznaju novonastalu državu ako bi takvo priznanje produžilo povredu prava, može predstavljati dobar argument.⁷

Za mišljenje MSP su argument i činjenica da uspostavljanje i održavanje diplomatskih odnosa jeste svojevrsan oblik priznavanja države.

Kontroverzni primeri iz naše bliže istorije koji bi mogli dobro poslužiti za debatu o MSP na Generalnoj skupštini UN

Sama činjenica da su države koje su priznale nezavisnost otopljenih jugoslovenskih republika nastavile da održavaju diplomatske odnose izraz je uvažavanja faktičke realnosti da su i one i Jugoslavija nastavile svoju egzistenciju kao subjekti međunarodnog prava. Kritički momenat za osporavanje tog subjektiviteta od strane trećih država bilo je priznanje nezavisnosti otopljenih republika i uspostavljanje diplomatskih odnosa sa njima. Iako na prvi pogled nema mnogo dodirnih tačaka kada se uzme u obzir primer otopljenja Slovenije i Hrvatske koje su iskoristile situaciju u kojoj ni tada međunarodno pravo nije zauzelo ni pozitivan ni negativan stav, situacija se bitno menja ako reflektore pravne analize usmerimo upravo na ovaj „indiferentan akt“ koji u krajnjoj praksi nije ostao akt „pravne apstinencije“ („*juridical abstention*“). Danas nam izgleda da je to bila osnova stanovišta zauzetog od strane arbitražne komisije. „Zasnovala ga je na primeni principa efektiviteta i prihvatanja stvorenog stanja. Pošla je od procene mogućnosti funkcionisanja i sastava organa federacije u nastaloj situaciji sa izbijanjem jugoslovenske krize. Pošto je zauzela stav prema kome organi federacije treba da predstavljaju sve njene sastavne delove, i da efektivno ostvaruju vlast na celokupnoj teritoriji zemlje, kao i da sastav federalnih organa treba da odgovara ovoj njihovoj funkciji, Arbitražna komisija je, ocenjujući u dva maha nastalo stanje, iz njega izvukla određene zaključke: U skladu sa transformacijama do kojih je došlo na tlu SFRJ od prvobitno zauzetog stava da se ona nalazi „u procesu raspadanja“ zaključila je konačno da ona „više ne postoji“. Pri tom je ukazala na ulogu koju je primena sile – izbijanje oružanih sukoba – igrala u toku jugoslovenske krize i na negativnu evoluciju međunarodnopravnog položaja SFRJ.“⁸

Ali s tim u vezi je otvoreno i centralno pravno pitanje, polazeći od teme našeg rada, a ono glasi: u kojoj je zaista meri međunarodno pravo u tadašnjoj situaciji priznanja volje federalnih jedinica za nezavisnoću, bilo u stanju stručno i kompetentno da protumači i predvidi posledice prava naroda na samoopredeljenje.

Do tada naime nije u sistemu pozitivnog međunarodnog prava zabeležen slučaj da pravo naroda na samoopredeljenje izlazi iz okvira predviđenog Deklaracijom UN, usvojenom rezolucijom Generalne

⁷ Christopher J. Borgen, op. cit.

⁸ Milan Šahović, *Međunarodno pravo i jugoslovenska kriza*, IMMP, Beograd, 1996, str. 23.

skupštine broj 1514 kojom se pod pravom na samoopredeljenje naroda, zapravo podrazumeva pravo naroda „da slobodno odlučuje o svom političkom statusu i traži puni ekonomski, društveni i kulturni razvoj“. To je i logično jer bi suprotna praksa bila u koliziji sa normama *jus cogensa*, posebno onom normom koja državama garantuje teritorijalni integritet i političku nezavisnost. Sve drugo, osim stvaranja nove države putem oslobođenja od kolonijalne zavisnosti, imalo se do tada tumačiti kao pravo na unutrašnje samoopredeljenje. Za razliku od teorijske intelektualne zbrke do koje dolazi u tumačenju preuranjenog priznanja ili kolektivnog nepriznanja protivpravnih situacija, u savremenom međunarodnom pravu počinje da se stvara sasvim drugačija, umnogome kvalitetno nova situacija. Zauzimanje stavova o postojanju država više ne može isključivo da zavisi od slobodne ocene zainteresovanih strana i jednostavnog prihvatanja nove situacije od strane međunarodne zajednice. Opšti razvoj međunarodnog prava doveo je do pooštavanja pravnih uslova od čijeg zadovoljavanja zavisi legalnost odgovarajućih postupaka država u ovoj oblasti. Od pravne je važnosti Mišljenje MSP jer i sa njim može da dođe do jačanja obavezne snage fundamentalnih normi međunarodnog prava utvrđenih u Povelji UN i prihvatanjem imperativnih normi – *jus cogens* na čijem se zajedničkom i međusobno uslovljenom poštovanju danas zasniva međunarodna zakonitost. Upravo zbog toga je i Međunarodna konvencija o ljudskim pravima No 18. od 1970. godine, da bi odstranila mogućnost da se vršenje prava na samoopredeljenje u smislu spoljašnjeg samoopredeljenja dovodi u pitanje kogentna norma o teritorijalnom integritetu država, predvidela „promovisanje realizacije prava na samoopredeljenje i poštovanje tog prava u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija“.

Dajući do sada najdublju, sadržinsku, kritičku analizu pravnih pitanja Arbitražne Badenterove komisije, dr Kreća je upravo u kritici Mišljenja No. 2 otkrio da vršenje prava na samoopredeljenje može zadirati u teritorijalni integritet država i da upravo zbog toga Komisija klasičnom političkom zamenom teze, to pitanje vezuje za „promene postojećih granica u vreme nezavisnosti“. Time ovaj poznati stručnjak za međunarodno pravo ovu formulaciju povezuje sa mišljenjem No. 1 i tako mu daje dvostruko značenje, prvo, govoreći o „postojećim granicama u vreme nezavisnosti“ umesto o granicama ili teritorijalnom integritetu SFRJ, čime najavljuje, u mišljenju br. 3, operacionalizovanu tezu poistovećivanja linija razgraničenja ili administrativnih granica između federalnih jedinica sa granicama u smislu međunarodnog javnog prava, tj. granicama između država. Štaviše, da bi svoju najavu oslobodila svake sumnje, Arbitražna komisija opšti stav o nepromenljivosti granica (*frontiers*) potkrepljuje principom *uti possidetis juris*, koje ne samo pogrešno tumači već i svesno iskrivljuje relevantnu presudu Međunarodnog suda pravde. Drugo, njome se prećutno identifikuju referendumi u izvesnim republikama s vršenjem prava na samoopredeljenje naroda. U svetlosti ove činjenice da uz „bilo kakve okolnosti pravo na samoopredeljenje ne sme uključiti promene postojećih granica...“ zadivljujuća je smeša sofizma i brkanja pojmova. Jer, nezavisnost u federativnoj državi se, kao što to i jugoslovenska praksa secesije pokazuje, ne može steći na drugi

način nego povezivanjem na pravo na samoopredeljenje u spoljašnjem smislu. U isto vreme vršenje prava na spoljašnje samoopredeljenje automatski dovodi do promene granica, jer su jedine granice u smislu međunarodnog prava one koje određuju teritoriju federacije.

„Očevidno je, prema tome, da u raspravi o postojanju država mora da bude danas u prvom planu pitanje pravne osnove i zakonitosti postupka njihovog formiranja odnosno nestajanja.”⁹ Naime, ako se ne zadovolje i ispune određeni međunarodnopravni uslovi može u praksi doći do niza teškoća pravne i političke prirode koje neminovno moraju dovesti do izbijanja najrazličitijih sporova o legitimnosti i legalnosti postojanja tih država.

Polazeći od fundamentalne premise da pravo treba da služi životu a ne obrnuto, možemo se složiti sa mišljenjem da čak ni visoki pravni principi ne mogu biti nepremostiva prepreka ostvarenju autentične političke volje naroda. To u konkretnom slučaju znači da nije trebalo a priori isključiti mogućnost da takva politička volja ide i van norme o teritorijalnom integritetu SFRJ. Ali ideje pravde i trajnog, stabilnog rešenja jugoslovenske krize podrazumevale su da se čitav postupak izvede *lege artis*, u uređenom postupku koji bi se gradio na dve osnovne činjenice:

Da je Jugoslavija u svim faktičkim i pravnim menama koje je doživela tokom svoje preko 70 godina duge istorije sačuvala svoje suštinsko obeležje – da je uvek bila zajednica dobrovoljno ujedinjenih naroda (to je konstanta ustavnog i političkog uređenja Jugoslavije od njenog nastanka; menjao se samo broj konstitutivnih naroda: tako ih je 1918. bilo tri, 1946. je taj broj povećan na pet, a 1963. broj konstitutivnih naroda zaustavio se na broju šest). U Odluci o izgradnji Jugoslavije na federativnom principu, koja je usvojena na 2. zasedanju AVNOJ-a 29. novembra 1943. izričito se govori o „pravu svakog naroda na samoopredeljenje, uključujući pravo na oцепljenje ili na ujedinjenje s drugim narodima”, i to „da bi se ostvario princip suverenosti naroda Jugoslavije, da bi Jugoslavija predstavljala istinsku domovinu svojih naroda...” Republike kao administrativno-teritorijalni oblik organizacije države nisu izvorni, originalni oblik državnog bića Jugoslavije, već su nastale naknadnom ustavnom intervencijom. Staviše, ta intervencija za osnov nije imala etnički kriterijum već partijsko-političku kombinatoriku koja je, s jedne strane, bila jako ideološki obojena, a s druge strane, motivisana željom da se etnička struktura Jugoslavije veštački dovede u stanje relevantne uravnoteženosti, kako bi se politički neutralisao politički uticaj Srbije. O pokrajini KiM da i ne govorimo, premda se ona ustavnom reformom 1974. godine vezala za federaciju; kao i

Da o političkoj sudbini Jugoslavije mogu odlučivati konstitutivni narodi na ravnopravnoj osnovi. Drugim rečima, da se vršenje prava naroda na samoopredeljenje ne može ograničiti *ratione personae*, jer se na taj način pravo na samoopredeljenje pretvara u svoju suprotnost – politička volja jednog naroda

⁹ Milan Šahović, op. cit., str. 17. Dobro je poznato da je Međunarodni sud pravde u „slučaju vojnih i paravojnih aktivnosti između Nikaragve i SAD potvrdio” potvrdio da običajno pravilo zabrane upotrebe sile pripada *jus cogensu*. Arett du 27 juin 1986. par. 190. CIJ Rec., pp. 100-101.

koristi se kao sredstvo za onemogućavanje ispoljavanja jednako vredne političke volje drugog naroda. Tako se, u stvari, vrši zloupotreba prava na samoopredeljenje, jer se narodi Jugoslavije kao titulari tog prava stavljaju u suštinski neravnopravan položaj. Vršenje prava na samoopredeljenje ne znači i automatsko konstituisanje granica država, već je uslov i pravni osnov za razgraničenje na osnovu relevantnih pravila međunarodnog prava. Da je ikada uspostavljeno potpuno ravnopravno odlučivanje konstitutivnih naroda o političkoj sudbini Jugoslavije, ono bi imalo i danas značajne političke prednosti.

Osnovni napor u formulisanju mišljenja broj 2 Komisija je učinila da bi izbegla odgovor na krucijalno pitanje jugoslovenske krize – ko je subjekt prava na samoopredeljenje? Čitava unutrašnja konstrukcija mišljenja napravljena je da bi se taj cilj postigao.

Otuda je i samo pitanje koje je Republika Srbija uputila Arbitražnoj komisiji preformulisano – izvorno ono je glasilo „ko je titular prava na samoopredeljenje sa stanovišta međunarodnog prava – nacija ili federalna jedinica; da li je pravo na samoopredeljenje subjektivno kolektivno pravo ili je pravo teritorije?” Lord Karington je, u svojstvu predsednika Konferencije o Jugoslaviji od Komisije zatražio da odgovori, kako stoji u mišljenju, „na sledeće pitanje koje je postavila Republika Srbija – da li srpsko stanovništvo u Hrvatskoj i BiH, kao jedan od konstitutivnih naroda Jugoslavije, ima pravo na samoopredeljenje?”

Kao što se vidi, predsednik Konferencije o Jugoslaviji je ne samo izmenio pitanje koje je Republika Srbija uputila Arbitražnoj komisiji, nego je, bar ako stvari cenimo sa stanovišta formulacija upotrebljenih u mišljenju Komisije, netačno naveo da je takvo preformulisano pitanje uputila Republika Srbija.

U ovoj naizgled terminološkoj supstituciji krije se suština stvari. Jer, načelno pitanje o titularu prava na samoopredeljenje izražava filozofiju opšteg rešenja jugoslovenske krize, filozofiju koja za osnovu tog rešenja uzima ravnopravan položaj svih konstitutivnih naroda SFRJ. Nasuprot tome, pitanje o pravu na samoopredeljenje srpskog naroda u Hrvatskoj i BiH sugerise principijelan pristup jugoslovenskoj krizi, pristup koji polazi od akta secesije Hrvatske i Slovenije kao svršenog čina (*fait accompli*), a pitanje položaja Srba u Hrvatskoj (i u kasnijoj fazi scenarija njihovog položaja u BiH) prebacuje na ravan manjinske zaštite. U pitanju je, dakle, bio pristup koji polazi od *ex post* racionalizacije secesije Hrvatske i Slovenije na bazi revolucionarnog principa *ex factis jus oritur* i stvaranja osnova za jednako postupanje za kasniju bosansko-hercegovačku fazu, a danas vidimo i fazu za KiM, od strane legalizovane hegemonije unilateralizma.

Pravno pitanje koje je u ovom kontekstu trebalo apsolvirati na vreme je pitanje položaja Srba u BiH. Jer, secesija Hrvatske i Slovenije izvedena je s pozivom na volju hrvatskog i slovenačkog naroda (a na osnovu prećutnog određivanja Slovenije i Hrvatske kao nacionalnih država slovenačkog i hrvatskog naroda), dok se u slučaju BiH takva teza nije mogla jednostavno izvesti. Naime, za Arbitražnu komisiju, i druge pristalice ovoga pristupa, kojih nažalost nije malo, pitanje nezakonitosti i nelegitimnosti prava na otepljenje nije ni trebalo da bude pokrenuto iz ugla međunarodnog prava.

Za njih je bilo moguće i danas potrebno samo konstatovati da je do njega došlo. Ako se taj princip danas primenjuje na KiM, onda je jasno da je secesija protivpravan čin, ali u praksi se on priznaje legalizovanom hegemonijom koju smo napred analizirali i koji formu dobija tek sa MMSP.

Zbog toga u stavu 2. Mišljenja Komisije kao osnovno pravo „jedne ili više grupa unutar države koje konstituišu jednu ili više etničkih, religijskih ili jezičkih zajednica” navodi se „pravo priznanja njihovog identiteta po međunarodnom pravu”, tj. pravo svojstveno manjinama.

Konstrukcija osamostaljivanja BiH izvedena je na premisi građanskog referenduma. Interesantno je da se ova premisa prihvata kao legitimna samo u slučaju ako odgovara pragmatično postavljenim političkim ciljevima legalizovane hegemonije koju smo napred analizirali. *Exempli causa*, ta premisa nije prihvaćena kao osnov opšteg rešenja jugoslovenske krize, ali se uzima kao legalna ako vodi realizaciji odredbe iz Opštih principa Karingtonovog papira koji Jugoslaviju kvalifikuje kao državu u raspadu, umesto koje nastaje šest nezavisnih država. Ishod građanskog referenduma čije je sprovođenje suprotno Ustavu BiH, uzima se međutim kao činjenica koja ustanovljava nacionalnu državu BiH. Ta se kvalifikacija ne izriče eksplicitno, ali sadržana je u stavu Komisije da „srpsko stanovništvo u BiH ima svoja prava koja pripadaju manjinama u međunarodnom pravu i na osnovu odredaba Nacrta konvencije podnete 4. novembra 1991. na Konferenciji o Jugoslaviji, kojim su se obavezale Republike BiH i Hrvatska”.

Manjinsku zaštitu Komisija izvodi iz:

- imperativnih normi međunarodnog prava po kojima su države dužne da obezbede poštovanje prava manjina; i
- odredaba glave 2. Nacrta konvencije od 4. novembra 1991. koju su prihvatile BiH i Hrvatska.

Obe premise jedva mogu da izdrže bilo kakvu kritičku analizu.¹⁰

Treba reći i da su svi planovi za mirno rešenje bosansko-hercegovačke krize bili na tragu ove kritike Karingtonovog papira, koji nije prihvatao pojam manjine ustanovljen u međunarodnom pravu a svi ozbiljniji planovi su takođe polazili od osnovnog principa sva tri ravnopravna naroda u BiH. Zaokupljeni ovim opštim pitanjima stvaranja država (deklarativni ili konstitutivni aspekt), trebalo bi da otvaramo esencijalno pitanje pravne strane osnove na kojoj se zasniva proglašenje nezavisnosti. Samo priznanje je deklarativno jer konstatuje efektivitet određene situacije ili pretenzije. A takvu situaciju ili pretenziju već imamo sa dubokom krizom koju je proizvelo napred analizirano kršenje međunarodnog prava u BiH odnosno Republici Srpskoj. Treba zapaziti da je i sva pravna argumentacija naših oponentata na MSP iznesena od grupe zemalja u prilog stava po kojem jednostrana deklaracija nezavisnosti Kosova nije u suprotnosti sa međunarodnim pravom. Iako nesistematična i nekoherentna, upravo je

¹⁰ Milenko Kreća, *The Bandinter Arbitration Commission*, Beograd, 1993, str. 17–21.

naslonjena na napred analiziranu krizu, koja je prerasla u ustavnu krizu u BiH, a ona sama po sebi otvara sva pitanja iz Ahtisarijevog plana i kao takve ih preformuliše u tzv. pravne argumente. Pođimo redom:

- Prvi se tiče samog pitanja jednostranih deklaracija nezavisnosti koje kao takvo nije predmet međunarodnog javnog prava. Kao kod napred analizirane situacije preformulisanja pitanja od Karingtona ka Banditerovoj komisiji, i ovde se nalazi prostor u formulaciji pitanja da Sud može elegantno da izbegne da da direktan odgovor (ili da ne ulazi u meritum Rezolucije koja je doneta od istog organa koji je i osnovao Sud);

- Drugi argument se odnosi na Rezoluciju SBUN 1244 za koju su naši oponenti iznosili argument u svojim pisanim podnescima da Rezolucija ne sadrži odredbe koje ne zabranjuju secesiju Kosova jer nezavisnost pokrajine predstavlja jedno od mogućih rešenja;

- Nemali broj autora insistira na međudržavnom karakteru principa teritorijalnog integriteta, a posebno treba obratiti pažnju na pisani podnesak Francuske (*Alain Pelet*), gde grupa autora naglašava da je „princip teritorijalnog integriteta striktno međudržavno pravilo i da isti ne sprečava nekolonizovane narode da dobiju nezavisnost”.¹¹

Svi problemi koje smo analizirali, pretežno pravno-političkim metodom analize, predstavljaju važne međunarodne probleme savremenog doba koje smo analizirali povodom haških presuda. Ali pravda za srpske žrtve, kao što vidimo i iz brojnih drugih nepravni postupaka, jeste van našeg domašaja. Međutim brojna druga pitanja kao što su ona sa stanovišta teritorijalnog integriteta, prava naroda na samoopredeljenje, secesija, uloga i snaga principa efektiviteta u međunarodnom pravu kao i stvaranje i priznanje države, predstavljaju ona pitanja na kojima valja okupiti sve eksperte i svu stručnost kojom raspolažemo kako bismo učvrstili temelje državnog ustrojstva i opstanka, pravde i samopoštovanja.

Na taj način treba stalno aktivno razmišljati i davati zadatak našim i nama naklonjenim ekspertima za međunarodno pravo da se učvršćuju vrednosti Rezolucije 1244. Povelja je osnov međunarodnog prava. Na toj liniji, polazeći od napred analizirane pravne realnosti, treba uporno raditi na novoj rezoluciji koja će produbiti validnost Rezolucije 1244.

Sa tog stanovišta otvara se i pitanje da li je Rezolucija 1244 prekršena. Ako jeste, a jeste, EULEKS ju je prekršio prenosom nadležnosti na privremene institucije, čime smo dobili privremenu vlast ali i vojne snage. UN su srozane i ponižene jer su mogle da imaju samo policiju.

¹¹ Georges Abi-Saab, Conclusion in Marcelo G. Kohen (ed), *Secession, International Law Perspectives*, Cambridge University Press, 2006, p. 474.

Umesto zaključaka – mogući pravci daljih spoljnopolitičkih i međunarodnopravnih aktivnosti Republike Srbije

Oslobađajuće presude Gotovini, Markaču i Haradinaju ponizile su srpske žrtve i nanele Srbiji veliku nepravdu, ali i udarac međunarodnom pravu, i dovele u pitanje dobrosusedske odnose i sve dosadašnje napore za umni preobržaj regiona. No, u skorijoj istoriji bilo je više takvih udara tako da ukoliko bismo se zadržali samo na ovoj konstataciji koja nije netačna, mogli bismo se prisetiti recimo savetodavnog Mišljenja MSP koje u momentu donošenja nije bilo jedinstvena pismena konstatacija rasuđivanja jednog sudskog organa bez ikakve težine ili uticaja na problem na koji se odnosila. U stvarnosti, autoritet savetodavnog mišljenja daleko prevazilazi njegovu formalnopravnu snagu. Ovo pre svega proizilazi iz činjenice autoriteta koji Sud ima, a koji mu je dat kako u hijerarhizaciji organa Ujedinjenih nacija tako i autoritetom koji imaju lica koja obavljaju funkcije sudija Međunarodnog suda pravde. Ovo s obzirom na to da „Sud sačinjava skup nezavisnih sudija izabranih bez obzira na njihovo državljanstvo, koji ispunjavaju uslove koji se za obavljanje najviših sudskih funkcija traže u njihovim odnosnim zemljama, ili su poznati pravni stručnjaci u međunarodnom pravu”.¹² Ova činjenica, kao i to da se zahteva da u Sudu kao celini budu zastupljeni najvažniji oblici civilizacije i glavnih pravnih sistema sveta,¹³ govori u prilog nespornog autoriteta. Pokrenuti jednu takvu „intelektualnu silu” koja pri tom ne robuje nikome do samom međunarodnom pravu i koja je nezavisna od političkih momenta,¹⁴ barem bi to trebalo da bude, trebalo bi da znači i spremnost da se ono što Sud u mišljenju bude rekao ozbiljno razmotri. Sva mišljenja koja su do sada podneta Sudu nisu bila hipotetičkog i apstraktnog karaktera, već su se odnosila na stvarne probleme koji zahtevaju jedno praktično rešenje, ali su s tim u vezi zahtevala i validnu pravnu kulturu odnosnih država. Te pravne kulture nema na Kosovu i to predstavlja sasvim izvestan problem. Ali da je nije bilo ni u takvom sudu koji je izbegao da uđe u meritum problema zbog koga je osnovan, nisu mogli da poveruju ni najveći pesimisti.

Sve ovo, naravno, važi i za savetodavnu nadležnost Međunarodnog suda pravde. Ovo tim pre jer je Poveljom Ujedinjenih nacija proširen spisak onih koji od Suda mogu tražiti savetodavno mišljenje, a aktivnost međunarodnih organizacija, naročito one čiji je Međunarodni sud pravde jedan od glavnih organa, dostigla je svoju kulminaciju. U tako živoj aktivnosti, i međunarodno pravo doživljava svoju afirmaciju a afirmacija podrazumeva njegovo tumačenje i dalji razvoj. Više je puta Sud u svojim mišljenjima dokazao kako veliki odjek u Međunarodnom pravu ima ono što je u njima rečeno. To što mišljenje u konkretnom slučaju ne obavezuje, umesto da bude njegov nedostatak ispoljava se kao njegova prednost. Ovo zato jer Sud davanjem

¹² Član 2. Statuta MSP.

¹³ Član 9. Statuta MSP.

¹⁴ Mada postoji bojazan od mogućeg političkog uticaja, barem kada su u pitanju ovlašćenja Saveta bezbednosti predviđena u članu 94(2) Povelje Ujedinjenih nacija. O tome: Attila Tanzi, “Problems of Enforcement of Decisions of the International Court of Justice and the Law of United Nations”, *European Journal of International Law*, No. 6, 1995, p. 542.

savetodavnog mišljenja ne presuđuje. On ne daje pravo jednoj niti nameće zabranu drugoj strani. On nikog ne oglašava krivim. Dajući savetodavno mišljenje, Međunarodni sud pravde se ponaša kao prijatelj koji savetuje ali ne primorava, koji ukazuje ali ne prejudicira, koji se oglašava ali ne proglašava. Ako je Srbija iz takve situacije izašla ojačana podnošenjem zajedničke Rezolucije sa EU onda treba verovati da je to moguće i sada okupljanjem sve pameti i stručnosti, pa tako polazeći od svih napred analiziranih teorijskih i praktičnih postavki, moguće je preliminarno promišljati o mogućim pravcima daljih spoljnopolitičkih i međunarodnopravnih aktivnosti Srbije.

Moguća su tri modela:

Model A. Sledstveno napred izloženoj analizi pravne prirode počinjenih zločina, linije netolerancije i nepomirljivih izjava su produbljene i one će i dalje svoje izvore habitusa tražiti u analiziranim propustima u oblasti međunarodnog prava. Konfliktni potencijal je samim tim uvećan a i on će pogonsko gorivo tražiti u nekažnjenom zločinu. Sve se dakle svodi na upornu borbu za vladavinu prava. Sve to Srbiju učvršćuje u čvrstom i miroljubivom stavu:

- Prvo, osuda svih zločina, svih strana u sukobu, proizlazi iz pravno validnog substituta koji je opšteprihvaćen u savremenom međunarodnom pravu. Sledstveno tome opšteprihvaćeno je i pravilo u međunarodnom pravu (jednostran akt je protivpravan) i da nove države ne mogu nastati povredom fundamentalnih normi međunarodnog prava, i ono će kao takav predstavljati veliki politički adut za Srbiju. Nema, istina, pravnog prostora za podizanje tužbe protiv sedamdesetak država koje su priznale Kosovo i Metohiju, ali nezavisno od toga borba se nastavlja nesmanjenim intenzitetom.
- Drugo, treba hitno poduzeti političku ofanzivu u pravnom komitetu, zaobilazeći Savet bezbednosti, kako bi se pripremala rezolucija koja će dati negativnu ocenu ad hok MSP u Hagu sa stanovišta izmirenja, a preostale predmete preneti na nacionalne sudove jer je za utvrđene zločine logično pojedinac kriv iako se do sada i nisu pronašli stvarni krivci, osim ako su Srbi.
- Treće, ako se posle dobijanja datuma pregovora od EU usaglasi da je ovo približno i stav EU, onda bi Srbija ponovo mogla zajedno da umnoži napore sa EU, na pisanju zajedničkog predloga Rezolucije, kao što je to nedavno bilo oko rezolucije o Mišljenju MSP. Srbija može mnogo da dobije rezolucijom kojom se potvrđuje da Srbija ima principijelan stav o međunarodnom zločinu i da nema problem sa KiM u procesu integracije u EU.
- Četvrto, u samim pregovorima Beograda i Prištine, po mom dubokom uverenju, treba ići sa ponudom drugoj strani, koja je američki model najveće moguće autonomije, svojevremeno ponuđena Srbima u Hrvatskoj kroz Plan Ž-4. Dobra je alternativa kojom je Srbija već prihvatila „Gimnih formulu“ za otpočinjanje razgovora u regionu na ministarskom skupu EU – Zapadni Balkan.¹⁵ U istoriji diplomatije su već poznati slučajevi takve

¹⁵ „Gimnih formula“ je nazvana po nemačkom selu *Gimny* u blizini Bona, u kojem su ranije bili hotel-restoran i letnja bašta sa pivnicom nemačke vlade dok je ona bila u Bonu. U biblioteci tog dvorca, 1974. godine prvi put su se sastali ministri spoljnih poslova EU.

saradnje iako se države ne priznaju (Kina ne priznaje Tajvan ali saraduje i pregovara, Zapadna i Istočna Nemačka se nisu priznavale ali su do ujedinjenja pregovarale, Zapadna Nemačka je čak donosila odluke o kreditima u dobroj veri da će do ujedinjenja ipak doći).

- Peto, time bi se otvorila vrata i za nove korake ka Kosovu. Specijalni status i specijalne veze sa severom Kosova, kao i recipročne specijalne veze Kosova sa istim entitetom severno od Ibra, ujedno je najmanje što bi Srbija u ovakvoj globalnoj konstelaciji odnosa mogla da dobije kao častan izlaz iz krajnje neprijatne situacije koja se može blago iskomplikovati nakon ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom, dobijanja statusa kandidata i dobijanja datuma otpočinjanja pregovora.

Model B. Drugi model bi bio iznenađenje i verovatno bi kao početni stav predstavljao inicijativu kao odgovor za glasanje za Palestinu kao posmatrača u UN, da se i Kosovu dâ status posmatrača.

- Mada ni ova eventualna inicijativa pravno ne bi obavezivala Srbiju na priznanje, prvi put bi nakon devetnaest ratova koje je Srbija u svojoj istoriji vodila, bila apostrofirana kao nasilnička država, a to bi bilo prilično frustrirajuće stanje nakon napred analiziranih presuda.
- U takvoj situaciji ne bi preostalo ništa drugo do korišćenja rezervnog plana koji je ministar Jeremić obezbedio kao plivajući dnevni red, kako bi članica Saveta bezbednosti (verovatno Rusija) ipak zatražila raspravu na Generalnoj skupštini o statusu Kosova.
- Ovakva debata i različita mišljenja bilo bi stvaranje presedana koji bi mnoge manjine momentalno sledile u brojnim procesima stvaranja nezavisnosti.
- Dodatni pritisak bi mogao da bude da se pred Generalnu skupštinu sve političke snage u Republici Srpskoj ujedine u predstojećim izborima u BiH sa opredeljenjem za građanski referendum o nezavisnosti Republike Srpske. Sve su zakonske radnje za taj čin raspisivanja referenduma već izvršene. Priznanje Republike Srpske u takvim uslovima ne bi bilo teško obezbediti. Srbija bi time najviše dobila.

Model C. Treći model predstavlja konglomerat izbalansiranog mišljenja, koje će se kretati u prostoru prethodna dva modela.

- Ovaj model implicira nastavak dosadašnje politike Srbije i Kosova i Evropske unije, i još agilnije traganje za rešenjima oko definisanja granica Srbije (u odnosu na Kosovo) u postupku njenog skorog i formalnog pristupanja Evropskoj uniji. Uravnoteženo mišljenje, koje neće biti jednoznačno, najviše će obavezivati Srbiju na nove ustupke EU u njenom traganju za jedinstvenim stavom EU za predstojeće zaključke Saveta ministara koji već poziva Evropski savet da što pre odredi datum početka pregovora. U izveštaju koji je spreman za rezoluciju EP pozdravlja se rešenost srpske vlade da suzbija korupciju i organizovani kriminal, kao i priznanje Srbiji za saradnju sa tribunalom u Hagu. Pri tome je neophodno odazvati se pozivu EP da se primene svi dosadašnji dogovori sa Prištinom, kao i pozivu da se obezbedi sloboda medija.

- Takođe je neophodno izvršiti sve pripreme za pisanje nove Rezolucije na Generalnoj skupštini UN, kroz napred opisanu proceduru, zajedno sa EU. Biće pritisaka za kompromisna rešenja. Nema kompromisa bez našeg popuštanja. Za nas ostaje Ustav kao obavezujući a jedini kolosek je da budemo prisutni na Kosovu i Metohiji. Elemente toga trebalo bi nastojati uneti u Rezoluciju i ići na pomirljiv ton. Statusu i položaju naših ljudi posvetiti posebnu pažnju i napokon početi sa rešavanjem konkretnih pitanja boljeg života za njih.

Brano Miljuš, Ph.D.

WHERE IS THE TRIBUNAL GOING AFTER HARADINAJ AND GOTOVINA VERDICTS?

ABSTRACT

Taking as a starting point the verdicts taken by the ad hoc International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia and the decision of the Appeals Chamber to release generals Gotovina and Markač as well as Haradinaj the paper does a complex analysis of this and previous international tribunals which have in a way reflected the collateral influence of legalised hegemony of great powers. The continuity of such legalised hegemony of power and influence has as its ultimate goal the following: enlargement of the NATO, consolidation of political systems being under the influence of the USA and full legalisation of humanitarian interventions. As for Serbia and Kosovo and Metohija, the last practical objective is to make Kosovo an independent state that should be as fast as possible recognised by as many countries as possible demonstrating the power for new geopolitical needs under the new conditions. Numerous controversies followed the establishment of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. However, freethinking people were predominantly convinced that one should give a chance to the progressive development of international law and that the Tribunal should justify its existence by the consistent affirmation of the supreme international law principles, customs and natural law and by the respect of detailed and procedural standards controlled by the Security Council that would through its statute and implementation eliminate any shadow of impartiality and double standards in determining responsibility of both domestic and foreign perpetrators. If the Tribunal had managed to collect evidence conscientiously and take impartial decisions without taking tremendous efforts to recompose the history of one nation (the Serbian party) according to the geopolitical needs of legalisation of hegemony, it would have equally convicted the unforgivable violence committed by all parties considerably contributing to the reconciliation of the peoples in the Western Balkans.

Key words: Western Balkans, USA, Hegemony, International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia.